

ПРИЧА „ДНЕВНИКА“

Отмена чајанка у салону госпође Виде

Ђорђе Писарев

Помало конфузан, како то већ бива у јесен, главе још увек помете не свим тим колонијалним, тј. британским стварима којима се бавио у свом малом буцаку тескобног подрума који је повремено био и обућарска радионица, јер управо је интензивно радио на озбиљним литерарним радовима на недовршеном и роману о Лондону, господин Црњански устрча узним степеништем фудбалски и атлетски брзим корацама, као код дриблинга на малом простору – или у финишу трке на двесте метара – и улету у салон. Тек благо задихан, шармантно се насмешио госпођицама Иди и Мизери:

– How do you do – рече он, помало срдачно а помало свечано.

Госпојица Ида и госпојица Мизери су ћутале, а могло би да се помисли како су, у себи, нечујно, ипак, помрмљале “how do you do”, и наставиле упорно да зуре у малеце шољице са чајем којим их је љубазно послужила госпођа Виде.

– Драги – обратила се госпођа Виде свом мужу – госпојице не говоре српски!

Хм, помислио је помали слуђени а помало збуњени господин Црњански, па зар сам ја “how do you do” рекао на српском? Али није ништа гласно коментарисао јер ситуација није налагала да се праве цепидлачке сцене у одбрани мушког достојанства. А госпођа Виде није ништа ни помислила, а камоли коментарисала, само је господину Црњанском насула шољицу “ел греја”, са мало млека, и на тањир ставила суви колачићи који је претходно грицнула тако да му је недостигао један хошак. Госпојица Ида и госпојица Мизери нису и даље ништа говориле. Чак, нису ни помериле нежне ручице да прихвате шољице, а нису ни ублажиле свој загонетни осмех са финих, непомичних лица вешто израђених од бљештавог порцелана.

Занимљиво је постављена сцена, помислио је господин Црњански и грицнуо други хошак сувог колачића. Баш као у неком роману који се дешава у Лондону, а у њему би госпојице Ида и Мизери могле бити јунакиње, само да већ нису биле лутке које ће, колико сутра, када их госпођа Виде постави у прашњави излог окренут према бучној улици, својим домовима однећи деца из неке fine енглеске породице.

Мајсторица Виде, као да је до танчина предвидела шта се то мајстору Милошу мота по глави:

– Али драги Црњански, у чему је разлика између мојих лутака и јунака твојих романа?

Један лептир, који се запутује из запуштене, дивље баште на периферији Лондона, улете грешком у салон госпође Виде, снажно и весело замахну шареним крилима. Како ли је сада на Уралу, помисли господин Милош и западе у тихи дремеж, препустивши се сновима. У тим сновима често су обитавали и већ давно мртви људи, који су у неком трену пролазили кроз његов живот. Углавном су га позивали за трпезу, нудили га супом са златним одсјајем, печеним пилићима, гужварама са јабукама, сиrom и маком, а он је храну истрајно одбијао, плашећи се да га заправо позивају у сиви загробни свет, и да ће умрети иако своје најбоље романе још увек није написао.

Плашио се, у сну, али не и на јави. Јер, овог хитроног, виспреног фудбалера који је крпењачу моћно шутирао и у дубоком благу ровова фронта у Галицији, док је изнад глава царских војника пламтео ватромет челичних опиљака, стварна смрт није плашила. Уосталом, чему и зашто, мудровао је у сну, али и на јави, господин Црњански. Уосталом, када си видео једно брдо, као да си видео сва брда на свету. Када си видео једну реку, као да си их видео све што теку планетом Земљом, од Баната и Београда, до Загреба, Лондона и Урала. Када си видео један град. Када си видео једног човека. Када...

Уосталом, није ли јесен, није ли живот без смисла? ■

ИНТЕРВЈУ: ИГОР МИРОВИЋ, ПЕСНИК

Носим мач у песми и перо док пишем

На предстојећем Сајму књига у Новом Саду појавиће се нова поетска збирка Игора Мировића „У лавиринту“, објављена под окриљем Лагуна. Реч је о петој књизи песама председника Покрајинске владе: у песнички лавиринт он ће ући 1994. збирком “Небо над Византијом” (Књижевна заједница Новог Сада), потом су уследиле “Кремен пламен” (Прометеј, 2004) и “Повратак у Логос” (Прометеј, 2020), те „Светло у светионику” (Лагуна, 2022), где су, уз изабране песме из његових претходних књига, уврштене и нове, којима је заправо најављена књига „У лавиринту”. Она отпочиње истоименом прошком песмом а завршава се епилошком „Траг”, док су између циклуса „Кључаоница”, „У храму антиствараоца”, „Сивило”, „Просејање” и „Посветнице”.

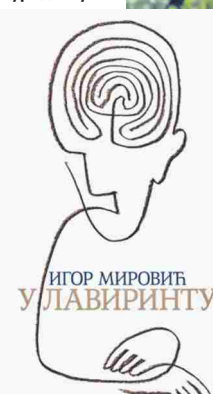
Селимир Радуловић, коме ће Мировић посветити „Очеву песму” у циклусу „Посветнице”, у једном је свом слову навео да се Игор Мировић већ три десетлећа креће између два, наизглед, супротстављена света – поезије и политике: „У првом следи траг лишћа што опада, јури за сенкама што промичу, за сновима што се распршују, гледајућ на стену, чврсту, и на дубину јаме, бездане. Друго звање, политичко звање, усмерило га је да уради пуно корисних ствари за свој народ и своју државу – и урадио је – што је, за њега, такође, битно, јер поседује особину коју Александар Солженицин назива државотворним осећањем душе. Стога је прави одговор на питање, када је реч о Игору Мировићу, песник или политичар – и једно и друго!”

● Гетеов Фауст ће уздахнути „...претражићу лавиринт пламни цео”. Песме из циклуса „У храму антиствараоца” и „Сивило” сугеришу да је управо хаос стварности Ваш „пламни лавиринт”?

– У два поменута циклуса моје нове збирке песама покушао сам да, наоружан само Обилићевском неустрашивошћу у трагању, дођем до самог корена зла, до храма антиствараоца и из-

Фото: Р. Хаџић

ИГОР МИРОВИЋ
У ЛАВИРИНТУ

да понављам у себи увек када погрешим и када погреше други и наведу ме на осаму, лутање.

● „У трагању за собом”, наводи др Зоран Ђебрић, Ваш се лирски субјект ослања „на себе и своју интуицију”. Ипак, ако је судити по циклусу „Посветнице”, итекако важни за развој те интуиције били су и књижевни узор, попут Диса или Драшка Ређепа?

– Узори су мале светлосне ложе које нас воде када нам је тешко. Клонуле подижу и подсећају на вредно, на минуле Тезеје и изазове са којима ћемо се тек суочити. Нимало случајно – у циклусу песама „Посветнице” разговарао сам о души

са Берђајевим, са Јесењином о верности пријатељства, о љубави према жени са Дисом, о људима бескичмењацима са Таназијем Младеновићем, подсетио на Русију која мора устати како рече Драгош Калајић и на новосадске корифеје поетске речи и књижевне критике Селимира Радуловића и Драшка Ређепа. Имена и њихово дело јамче снагу мојих узора.

● У једном есеју управо Селимир Радуловић вели: „Кад год људи залутали загубе путе своје, и кад је тмина најцрња, а кривопутица најстрмија, само се Христос види”. Песмом „Име Бога” готово да се директно надовезујете на те његове речи: У његово име/ Молим, заклињем,/ Преклињем и врачам,/ Пречесто се сагињем./ Повијен корачам,/ Уместо да, у безименом,/ Засветлим мрачан... Да ли су и ови стихови на трагу управо Радуловићевих оцена да сте, подухватајући се великог поетског задатка – повратак самом себи – отворили, „широм, двери покајања; а да би покајање било делотворно, оно мора бити Логосно”?

– Селимир Радуловић, као један од наших најзначајних савремених песника, до чијег мишљења ми је стало, мој песнички круг описује по свом тананом осећају за христолико и човечно враћајући ме изнова на књигу песама “Повратак у логос” са којом сам пре три године, после дуже паузе, прошао кроз двери песничства и вратио се поезији – како рече Перо Зубац. Логосно је све оно што примитивна стварност потири пред налетом дигитализма и старлетизма. Утолико пре је изазовно писати о повратку у стање које се супротставља и мојим посрнућима. Да ли постоји човек који их нема?

● У договору књиге „У лавиринту” Јелена Марићевећ Балаћ, апостофирајући епилошку песму „Траг”, наводи да она „екскламатиивно слави живот, који се рађа, дише, пева и умире, баш као и човек”. Но, води ли „Траг” циљано читаоца и „на почетак лавиринта”, упућујући га на нова и нова читање збирке, обогаћена искуствима претходних?

– Ради се, заправо, о великом оптимизму када читаоца наводим на ход по сопственим траговима верујући да кристи трагови, печатни у сваком животу од почетка до краја, могу бити помоћни камен међаш који нас води до излаза. Питање је само да ли смо у стању да их препознамо и да ли желимо да верујемо у снагу једног малог облутка у покушају да укроти море. Зар његова дугочетност и постојаност нису охрабрујући знаци да је свако чудо могуће.

Мирослав Стајић

Слобода није пука дужност

● Недвосмислена је порука из песме „Избор”: „Слобода није пука дужност”. Реферише ли она посредно и на речи Душка Радовића да је „права слобода, за којом људска душа жуди, заборављена и негде скрајнута”?

– Реч је, заправо, о избору, честим пеиспитивањима у тренуцима када треба говорити јасно и гласно против неправде, робовања, против самовоље идола, о кукавичлуку масе и храбрости појединца да се супростави понижењу и обезљуђеном поретку. Слава и бесмртност припадају само слободарском, прометејском духу, упркос жртви јер, иако је Душко Радовић у праву када је писао о сакривеној души, мислим да морамо трагати за њом исто онолико колико трагамо и жудимо и за нашом слободом. Слобода је пластична ако није заливена духом.

вора плама који ме опрљује док трагам за спасоносном нити у великом лавиринту данашњице. У храму обитавашу завидни, проклетни по греху предака, улизице, лицемери и њихове заштитнице баханткиње, лажни идоли, умирућа савест човечанства, подељене личности, изневерени преци и разочарани пук у поданичку Европу. Ништа се не може променити – тако гласи наслов последње песме у циклусу “У храму антиствараоца”, уз слике свакодневице исказане у циклусу песама “Сивило”. Верујем у борбу и зато носим мач у песми и перо док пишем.

● У којој мери се може говорити о поезији као својеврсној Аријадниној нити која Вас води кроз тај лавиринт савременог света?

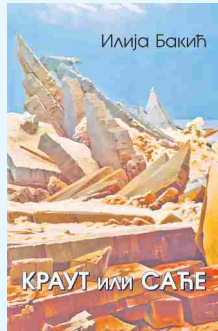
– Аријаднина нит је једина сигурна песничка водила према миту али и стварној потреби, и духовна помоћ да се песма роди и да песмом опишем шта сам све видео у лавиринту око нас и у лавиринту сопствене личности и како сам доживео себе и друге. Прошлоска песма “У лавиринту” је моја лична карта, пресуда и заклетва у исти мах. Свестан сам, верујем као и моји читаоци, да странпутица и низастрана има и превише, као и искушења, али нада, иако умирућа, у проналазак лека за све распршено током лутања, још живи у мени. Наћи ћу пут – као

ВОЈВОЂАНСКИ ИЗДАВАЧИ И ВОЈВОЂАНСКИ ПИСЦИ НА НОВОСАДСКОМ САЈМУ КЊИГА

Краут или саће

Илија Бакић
(Агора)

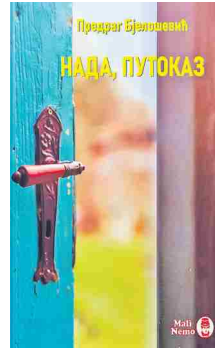
Роман „Краут или саће”, исписан у четири поглавља, архаичним језиком и барокним нарративом оплемененим бројним дигресијама и асоцијативним призорима, прати живот и рад песника, филозофа, лекара и алхемичара Јакопуса Краута од његових зрелих година до старости, његова трагања и истраживања широм Европе позног средњег века. Образован и надарен за разне духовне дисциплине, упућен у вештину дуготрајног меморисања грађењем Замка памћења, вођен књигама и списима (међу којима су и они славног Парацелзуса) али и народним причама, Краут путује на острва, односно одлази у планине како би се лично уверио у непознате, необјашњиве појаве. У искушењима кроз која његов протагониста пролази у интеракцијама са читавом лепезом других актера једне мистичне приче, Бакић отвара сложени лавиринт између мистике, алхемије, фантастике и вишеструких преображаја жанра романа који и у савременом тренутку наставља провокацију сопствених конвенција...

Нада, путоказ

Предраг Бјелошевић
(Мали Немо)

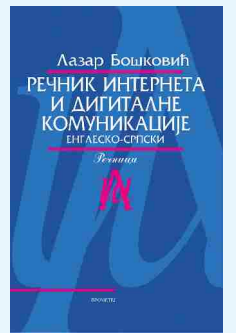
Предраг Бјелошевић је, како вели Новица Тадић, песник однеговане, дубинске и критичке лирске рефлексije. Промислање релације између говора и тишине јесте жариште из кога крећу и многа друга сучељења смисаоних односа, њихови звучни сплетови и напеви. Ипак, тај сложени и самодовољни песнички исказ као да прекидају и на тренутак надјачавају слике ратних страдања, пресије, трауматски догађаји из неопозивог окружења. Отуд се као крајњи и неопозив захтев истиче поновно снажење форме и успостављање изгубљене ведрине певања. И најсумњичавији конзументи песничких творевина наћи ће у овим пемама мноштво плодних подстрека, критичких опсервација, формално-језичких иновативних захвата, аутобиографских детаља, исповедних и ироничних секвенци, заумних продора и непосредних реакција на свакодневицу. Јер, неоспорно, реч је о комплексном, зрелом и доследном песничком делу, препознатљивом у обиљу српске поезије.

Речник интернета

Лазар Бошковић
(Прометеј)

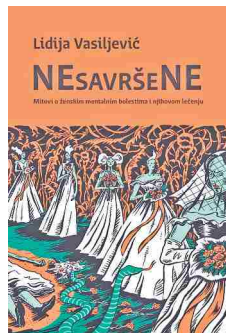
Ова књига ће бити од драгоцене помоћи како стручњацима за дигиталне комуникације, тако и лингвистима, културолозима али и обичним корисницима. Структура речничке јединице је добро димензионирана и садржи јасна објашњења у различитим областима (технологија, право, пословање) са навођењем кључних речи у објашњењу и у оригиналу на енглеском језику. Сам назив Речника намерно садржи дозу двосмислености. Захваљујући природи српског језика, тиме је истакнуто да ово издање, поред појмова везаних за интернет, обухвата и: технички аспект – појмове који се односе на дигиталне комуникације, као преносне путеве интернета; људски аспект – појмове везане за оно од чега се састоји наша међусобна свакодневна дигитална комуникација, која се највећим делом одвија преко интернета. Ово је и покушај увођења добре праксе у превођењу стручних појмова, уз максимално избегавање србизованих енглеских речи и буквалног и неупућеног превођења без залажења у суштину.

Несавршене

Лидија Васиљевић
(Агора)

Књига представља психолошку, феминистичку и политичку анализу традиционалистичког патријархалног виђења и третирања нормалности жене, кроз деконструкцију митова о женским болестима, и представља јединствени допринос овој области у литератури писаној на нашем језику. Кроз систематизацију, која је хронолошки обухватила период од првих подела на нормално и патолошко, преко анализе хистерije и депресије као тзв. типично женских симптома до данашњих комплексних дијагностичких категорија, проблема у исхрани, сфере сексуалности, опсесивно-компулзивних поремећаја... понуђено је другачије виђење жене и њеног психолошког здравља. Главне јунакиње књиге су клијенткиње, пацијенткиње, али и све друге жене које су тако процењиване, њихова природа, отпори и наметнуте норме.

Међу издајницима, шпијунима и јунацима

Владимир Ваухник
(Академска књига)

Владимир Ваухник, истакнути југословенски официр и обавештајцац, долази у Берлин 1938. године. Наредне три године провео је као војни аташе у југословенској амбасади у време мандата Иве Андрића. Стварајући обавештајну мрежу на територији Трећег рајха, долази до низа тајних немачких војних података, међу којима су били и планови напада на Совјетски Савез и Југославију. Током рата у Словенији са сарадницима оснива тајну обавештајну организацију. Описујући их исцрпно у својим мемоарима, Ваухник саставља изузетну слику ових предатних и ратних година.

Европски Фејсбук песнички фестивал

Радован Влаховић
(Банатски културни центар)

За десет година постојања овог фестивала пријаве је послало неколико хиљада песника, а на завршним сесијама учествовало је њих преко хиљаду. Шта би могли да буду закључци о овом фестивалу, пита се песник Симон Грабовац. Прво (у ширем смислу): поново се показало да код нас постоје потенцијали за препознавање актуелних тренутака за иновациона решења и њихову успешну одговарајућу употребу; да та решења нису привилегија великих центара и да могу бити иницирана од било кога и било где. Потребна је само посвећеност. А прави, суштински смисао овог догађаја свакако је поезија, али да би до ње стигли требало је класични облик комуникације обогатити неким од многих нових данас доступних средстава.

Изабрана дела

Пера Зупца
(Архив Војводине)

У издању Архива Војводине, уз подршку Покрајинске владе, из штампе су изашла изабрана дела, у пет књига, песника Пера Зупца. Прва књига „Мостарске кише и нека друга земља” у директној је корелацији са чувеним избором из Зупчеве поезије, који је почетком осамдесетих година прошлог века саставио Мирослав Антић. У другом тому је циклус „Повратак Мостару”, како песник вели, „ткан од слика из сећања”. Трећа књига „Гласови у тишини” обухвата неколико десетина скорашњих поетски „малих Периних светионика”. Четврти том творе „Писма Д. Т. на небеску адресу”, поетске слике посвећене Душку Трифуновићу, те „Портрети Пера Зупца”, који откривају на десетине цртежа и карикатура на којима су „песника читали” наши познати уметници. Завршни том творе две збирке песама – „Клупко живота”, те „Сестра моја самоћа”, у којој је „поезија за оне који знају да чују тишину”...

У потрази за Константинопољем

Сергеј Иванов
(Академска књига)

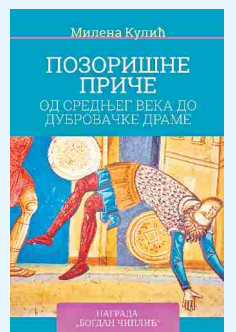
Ова књига дописни члан Британске академије води читаоца до знаменитости које се не помињу у туристичким водичима о Истанбулу: наћи ћете цркву из 4. века у аутомеханичарској радионици, ходник древног манастира у кућници кућепазитеља и подземље дворца у продавници тепиха. Она ће вас довести до романтичних византијских рушевина на ненасељеним острвима Принчевог архипелага и до одлично сачуваних храмова на Мраморном мору, где туристи ретко залазе. У овој монографији-бедеру сваки споменик виђен је очима самих Византинаца који су ту живели, молили се, свађали се, убијали и волели једни друге. Константинопољ – то нису само церемоније, чување канона и благочешће. То су још и карневали, пијаци, гаџање, прељубе, пријатељске пијанке, лоповске банде, људска нискост и племенитост, и, уопште, живот.

Позоришне приче

Милена Кулић
(Банатски културни центар)

Позоришне приче: од средњег века до дубровачке драме Милена Кулић сведоче о парадоксалној судбини позоришта: будући пролазно и неухватљиво, оно траје као легенда која живи и расте док год бива преношена, суд је проф. др Љилане Пешикан-Љуштановић. Тако тумачећи, рецимо, дечанску фреску „Свети Нестор убија Лија”, ауторка показује да је арена у којој се противници суочавају потенцијална позоришна сцена, са извођачима, костимом и реквизитом. Захватајући исцрпно постојећу литературу, Милена Кулић гради мозаичну и фрагментарну, али изузетно привлачну причу о средњовековном позоришту у српским земљама, од византијског религиозног позоришта до различитих трагова и рефлекса некадашњег пучког театра.

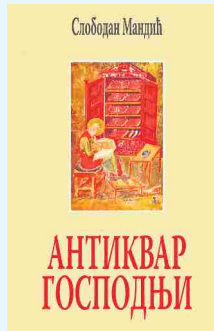

ВОЈВОЂАНСКИ ИЗДАВАЧИ И ВОЈВОЂАНСКИ ПИСЦИ НА НОВОСАДСКОМ САЈМУ КЊИГА

Антиквар господњи

Слободан Мандић
(Агора)

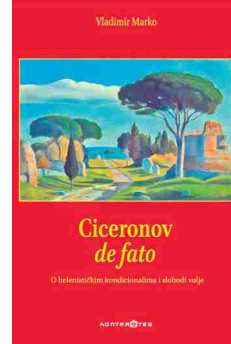
Полазна тачка 11. Мандићевог романа у фигури је приповедача: он добија налог да сачини родословно стабло своје породице, притом увидевши да у родослов мора уврстити и појединце који ту спадају тек по унутарњој сродности са њим. И мој случај понавља, каже приповедач, како ће се свако више пута наћи пред Сфингом, када мора дати одговор. Његов први сусрет са тим чудовиштем збио се када је дечак од кога се непрекидно удаљава посађен на столицу без наслона, да полаже рачуне вештаку званом отац. Тада се по први пут, и не знајући о чему је реч, прихватио превођења стварности у фикцију, упињући се да она буде толико уверљива да је истражитељ прихватио као истинску реалност, стварнију од оне која му се причини. Следе неочекивана открића, искрсавају сродници и претече из дубина времена. Тематски оквир ове прозе јесте зрење, дуготрајни и наоко не приметни процес током кога протагонисти стичу спремност за унутрашње преображаје.

Цицеронов de fato

Владимир Марко
(Футура публикације)

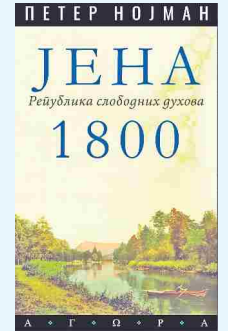
Уводни део књиге је посвећен историјату и основном карактеру Цицероновог рукописа. Сам средишњи део садржи изворни текст Цицероновог de fato пропраћен преводом и изузетно исцрпним лингвистичким, филозофским и историјским коментарима, који се појављују након сваког засебног параграфа. Неки кључни аргументи и главне теме које се појављују у рукопису посебно су обрађене као целине и дате су у делу који припада додацима. Књига садржи и списак и основну карактеризацију свих досадашњих евидентираних издања овог дела, од сачуваних историјских манускрипата, преко првих штампаних издања до 16. века (инкунабула), па све до модерних превода и коментара. Лепшу оријентацију и претрагу у оквиру књиге омогућују четири врсте детаљних индекса. Аутор Владимир Марко је врстан познавалац историје логике и бави се анализама и модерним реконструкцијама античких аргумената, а књига Цицеронов de fato као целина представља до сада свакако најдетаљније и најобимније критичко издање овог врло специфичног Цицероновог дела.

Јена 1800

Петер Нојман
(Агора)

Стваралачка личност Петера Нојмана, било да је реч о поетском, прозном или пак филозофском рукопису, остварује посве специфично идејно јединство на релацији књижевност–историја–филозофија, што и кореспондира са чињеницом да је овај аутор студирао политичке науке, филозофију и економију у Јени и Копенхагену, те је страст за уметношћу доводио у везу са филозофским и друштвено-политичким погледима на свет. На који начин сопствену филозофску мисао уводи у интерактивни дијалог са немачком традицијом, показује управо у књизи Јена 1800, изузетно вредном делу са становишта филозофије, културне историје и историје идеја. Нојман осликава опoјну атмосферу једног времена и једног места „духовне ватре“, отварајући богату и важну епизоду у интелектуалној историји – успон немачког идеализма између два века – у којој се као „република слободних духова“ издиже Јена. Аутор при томе ствара фасцинантну и врло читљиву причу о идејама, о уметности, љубави и рату.

Окрутности живота
потребна је благодост...Дејан Петровић
(КЦВ „Милош Црњански“)

У књизи „Окрутности живота потребна је благодост“ Дејана Петровића се на преко 250 страна већег формата и тврдих корица налази осамнаест углавном дужих разговора са истакнутим уметницима режисерима, музичарима, писцима, глумцима, филозофима и једним спортистом, при чему се стицајем околности једно име – Ота Олтварија – појављује два пута, у размачку од једне деценије. Читалац ове књиге моћи ће да ужива у описима, тумачењима, допунама, присећањима, полемикама рада и дела Петровићевих саговорника, а међу њима ће се наћи места за добитнике Оскара, победнике Берлинала, освајаче Нинове награде, ауторе култних песама које су нас формирале и филмова који су нас начинили бољим људима.

Две изразито
различите новелеИван Правдић
(Банатски културни центар)

Обе новеле, прва која говори о једном изразито варварском и безумном сукобу, у ситуацији када актери мисле, погрешно дабоме, да су сви ратови завршени, и друга, која говори о губитку достојанства, слободе, једнакости, правде, истине... имају за циљ само једно – освешћење! А освешћење, рећи ће Срђан В. Тешин, не долази умиљавањем читаоцу, него напротив.. Ове су прозе написане језички сирово, сурово и стилски еквилибристички, јер читалац све време иде по Правдићевим реченицама као трауматизовани ходач по жици. У том силовитом судару „две изразито различите новеле“ оклоп удобног читања први страда, вели Угљеша Шајтинац.

Глад за песмом

Саша Радојчић
(КЦВ „Милош Црњански“)

У едицији „Поезија и коментари“ у оквиру Издавачке делатности Културног центра Војводине „Милош Црњански“ објављена је књига изабраних стихова „Глад за песмом“ Саше Радојчића. Ово издање сачињено је од песама изабраних из свих до сада објављених ауторових збирки. У појединим песмама унете су мање измене у односу на њихове раније верзије. На крају књиге налази се циклус песама „При руци“ са неколико новијих песама које нису уврштене у последњу објављену Радојчићеву збирку „Тобоган“ (2023). Од првих песничких књига, посебно збирке Камерна музика (1991), Радојчић почиње свој специфичан песнички пут ствараоца али и, како сам вели, читаоца поезије. У оба случаја, то је пут брижљивог тумача позиције песничког субјекта ситуираног између виталних питања егзистенције и могућности њиховог језичког исказивања.

Клизиште дада

Балинт Сомбати
(КЦВ „Милош Црњански“)

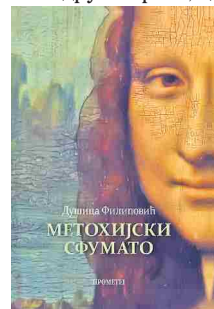
Књига Балинта Сомбати „Клизиште дада“ је једини роман овог уметника објављен у Будимпешти 2013. године. „Клизиште дада“ је прича о измаштаном мађарском уметнику Шандору Чусоу, који, двадесетих година 20. века, одлази у Париз и тамо упознаје водеће авангардне уметнике попут Царе, Брегона, Елијара. Сомбатијев роман догађаје уграђује у контекст модернистичке традиције, која је на њега пресудно утицала шездесетих и седамдесетих година прошлог века, суштински одредивши његово уметничко опредељење и развој његове каријере визуелног уметника и писца. Аутор се труди да избегне специфичне аутобиографске референце у целини, па настоји да Чусоову личност развије по узору на понашање и менталитет општег архетипа, дотичући се и теоријских питања уметности која су и данас потпуно актуелна...

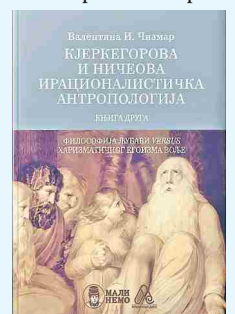
Метохијски сфумато

Душица Филиповић
(Прометеј)

Књига Душице Филиповић, састављена од шест поглавља (са педесет прича и педесет „пешачких чинова“, цитата или сопствених промишљања који уводе у сваку од њих), нема чисто прозни карактер, већ је приповедање такво да је на граници поезије и прозе. С друге стране, од пресудне је важности и синтеза или прецизније синергија књижевне речи и ликовног израза, која је манифестује кроз ликовни израз или технику сликања познату као сфумато, преко којег је ауторка на оригиналан начин концептуализовала свој књижевни израз. Истовремено, у директној је корелацији и са сликарством Леонарда да Винчија, творца сфумата као ликовне технике у којој се споро, али непрестано губе облици и стално мешају светлост и сенке. Поетика сфумата се очитује на неколико нивоа: и на формалном (у виду непрестаног мешања) и на садржинском (претапање прича из прошлости, слика детињства, са савременим историјским дешавањима везаним за КиМ).

Кјеркегорова и Ничеова
антропологија (II)Валентина Чизмар
(Мали Немо и Архив Војводине)

Књига филозофкиње Валентине Чизмар својим критичким растварањем илузија рациоцентризма у филозофској традицији, освешћава проблем моралног и религијског ниҳилизма у времену десупстанцијализације хришћанства, процеса дехуманизације и дехристијанизације... Ауторка у овој књизи, како истиче др Небојша Кузмановић, проширује анализе Кјеркегорове и Ничеове ирационалистичке антропологије, онтологије и етике уједно и кроз учења православних теолога и духовника, тј. учења српских, руских и грчких мислилаца, па тако приближава загонетку о људском постојању и кроз херменеутичке кодове блиске нашем културно-духовном космосу.

ВРЕМЕ ЦЕЗА: ПАЛМ - ПАЛМ (ХОРЗ)

Мали кућни албум елитног цез колектива

Пише: Никола Марковић

Да бисмо на прави начин разумели и доживели актуелни албум нове домаће цез формације Палм, није згорага осврнути се на феномен новосадске независне издавачке куће *Horz* и истоименог уметничког колектива. Према је у (западном) свету пракса логистичког удруживања стилски, генерацијски и приватно блиских цез музичара/ки и својеврсног *брендиранија* тих колектива одавно присутна и даје завидне резултате, код нас је тек пре неколико година заживела на прави начин.

За то су заслужни пре свих бубњар Лав Ковач, басиста Марко Чурчић и саксофониста Предраг Окиљевић, који су одлично разумели не само неминовности, већ и предности дигиталне издавачке ере. А то је пре свега могућност логистички једноставног и финансијски незатезног издавања великог броја албума, односно ничим ограничених варијација поставе, *off* пројеката, соло албума, без императива тржишног успеха или поштовања динамике пословања традиционалних издавача. Из такве стваралачке слободе рађају се дела различитог квалитета, али се и померају границе ауторског израза те долази до неминовног и сталног напретка.

Кључни бенд етикете *Horz* је *Dragon's Fuel*, чију окосницу чине управо горе наведена тројица музичара (уз саксофонисту Воју Савкова, која је у последњој инкарнацији мењао Душан Петровић, те Ивана Бурку на виолини и марибми). Својевремено је као специјални гост са њима свирао и гитариста Алберто Миорин. Чиме коначно долазимо до поставе Палм, коју на истоименом албуму чине Лав Ковач, Марко Чурчић, Предраг Окиљевић и Алберто Миорин. Бенд најављује да ће ускоро наставити рад без овог гитаристе као специјалног госта, као и да ће већ за које месеце објавити нови албум у трио формацији, која ће започети концертне активности.

Ако су ове персонале претумбадије можда и одвећ конфузне за праћење, на плану музике је ситуација нешто јаснија. *Dragon's Fuel* је током година еволуирао од младалачки полетног и енергичног састава са упориштем у новом британском алт-рок-цезу, до веома нијансираног, мелодичног и суптилног израза на беспрекорно продуцираном издању *Фрушка цунгла*. У том кључу треба посматрати и албум групе Палм – као наставак својеврсне *аудиофилске* линије стваралаштва новосадског трија окренуте онима који музику воле да слушају посвећено, у контролисаним кућним условима и на (по могућности) квалитетним аудио уређајима.

Ако изузмемо уводну композицију *Willows* са нешто слободнијом ритмичком структуром, односно Окиљевићевом и Миориновом *разградњом* конвенционално лепе носеће теме, остатак албума махом звучи као да долази из алтернативне, *indie* сфере. Структура и свеукупни сензибилитет већине нумера су блажено неоптерећени цез конвенцијама и импровизацијским концептима, док су у фокусу лепе мелодије, атмосфера, емоција, са упориштем у независној поп и рок музици од деведесетих до данас.

Зависно од тога да ли сте *бумер*, *миленијалац* или *Ген З*, кретаће се и асоцијације на разноразне бендове, од краљева *cool* лежерности *Morphine* све до звучне подлоге преко које можете замислити деликатан вокал Дуката из *Stray Dogg*. Гитариста Алберто Миорин ће ту и тамо зазвучати као Nels Cline, његов колега по инструменту кога подједнако славе и алтернативци (на конто рада у бенду *Wilco*) и љубитељи његовог ауторског (авангардног цез-рок) стваралаштва. Према у складу са спорим и средњим темпом албума, у веома избалансираном миксу својим конзервативним боса нова шмеком једино одудара композиција *Alberto's*.

Четворица врхних импровизатора своје свирачке квалитете су овде ставили у сврху музике, врло пажљиво дозирајући класичне цез солое тако да не преотму водећу ролу. Финални производ би се могао окарактерисати као *мали кућни албум*, баш као што *мали независни филм* често носи позитивну конотацију спрам раскошнијих продукција или холивудског спектакла. Таква остварења неће добити ни Оскара ни Златну палму, али ће изазвати лепе емоције сензибилизане публике. Баш као и Лав, Пеђа, Марко и Алберто. ■

Predrag Okiljević
Alberto Miorin
Lav Kovač
Marko Čurčić

Horz
2024

ФИЛМ НЕДЕЉОМ

Тврдо кувано до пола

Пише: Владимир Црњански

Није за потцењивање ентузијазам с којим се овдашњи творци телевизијских серија и филмова баве криминалом и криминалцима, и наравно полицајцима. Јесте да су екстреми по правилу, великом делу уметничког и забављачког стваралаштва занимљивији од обичности и просека, али шта је данас фикција спрам овдашње стварности – ако не бледа – могло би се рећи и аутоцензурирана копија. Сва непочинства у реалном свету тренутно изгледа надмашују и најболеснију имагинацију, у старту, филмове наведене тематике чинећи не нарочито занимљивим и далеко било, ако не субверзивним, оно бар по нечему провокативним. Тек, и осредње новчане могућности овдашњих продукција раде у корист неваљало труле (над)реалности,

подразумева се – својим архи-непријатељем. Напоградња ове, у основи приче о освети, (која, много пута је проверено, делује тако заводљиво и слатко испуњавајуће) иако, могуће је, неком ће се учинити шармантном и као баш по овдашњој мери, не ради ефикасно за поменути, требало је незауостављив бучични главни ток. Тако жестоко наговештени акциони трилер и могућа унутрашња драма свођења животних рачуна и са самим собом два антипода дебело окрвављених руку, убрзо губи на брзини, интензитету и потенцијалној дубини, у пречесто пренаплашеним или чак непотребним

„Последњи стрелац“; режија: Дарко Николић;
сценарио: Бранислав Јанковић и Маја Тодоровић;
фотографија: Горан Јанковић;
улоге: Ненад Јездичић, Миодраг Крстовић,
Милош Тимотијевић, Александра Белошевић,
Наташа Марковић; продукција: Film Plus Pictures

те се филмотворци склони жанровском приступу неискрпној теми тамне стране људске природе и деловања, морају да довијају како знају и умеју, не би ли – ни ово није за потцењивање – забавили оне који првенствено због тога иду у биоскопе. Добра страна свега је да су многи испекли основе заната, па и више од тога, те уколико им се укаже и прилика да се на било који начин размахну, још боље.

Е, сада, шта уради припадник БИА, Ненад Курузовић (Ненад Јездичић) од „којег и када је нормалан нема луђег“, када му у минираном ципу погине трудна жена, сазнаћете пре у филму „Последњи стрелац“, него у неком од врхих таблица. После убедљивог тензијског, брзометног и експлозивног пролога, прича се наставља, али десет година касније – пензионисани Курузовић захваљујући свом куму Балтазареву (Милош Тимотијевић) још активном у служби, добија прилику да се освети Атанасију Марковићу (Миодраг Крстовић), одбеглом зликовцу, бескурпулозном нарко босу који му је уништио живот, а сад се, остарео, вратио у Београд. Пред овом двојицом је неколико дана да се види чији ће хитац бити бржи и убојитији...

Сценаристи „Последњег стрелца“ се нису пуно либили да јасно и сасвим коректно експлоатишу парадигматични мотив жанра: описани полицајац у свом последњем прегнућу наћи ће се (како другачије до злоупотребљен) сам против свих – и,

побочним епизодама и ликовима. Ту од помоћи нису биле ни црнохуморне и сарказмом обојене реплике. До њихове максималне делотворности у жељеном бојењу ликова стигло би се да су, када је било потребно, сведенији. Иако „Последњи стрелац“ није типично логорејичан домаћи производ, чини се да није било довољно храбрости за ризик гласнијег говора тишине и тако стварања аутентичнијег духа приче и атмосфере невербалним средствима.

Поменути глумачки трио, искусан у тумачењу ликова из и око криминалног миљеа, овом приликом имао је довољно простора да направи видљиво искорак из уобичајеног манира у представљању опасних момака и удахне им неопходну животност и нешто од оригиналности.

Све наведено не искључује сасвим довољну дозу забаве и емпатије са главним ликом (грубијаном нежног срца) који није само „жртва“ своје професије, карактера и усуда, већ и (враћало се на почетак) силом прилика домишљатости ауторског и продукционог тима, како од „Последњег стрелца“ начинити акциони трилер без пуно акционих сцена, пиротехнике, јурњава аутомобилима, каскадерских радова и претерано раскошних енетеријера... Претпостављено тврдо кувано (*hard boiled*) у овом случају добило је до ровитог, што ако нисте жанровски пуританац, такође може бити задовољавајуће, наравно домаћим чулима, прилагођеног укуса. ■

ПРОЗОР У СВЕТ

Париз 1874
Музеј Орсе, Париз
(26. март - 14. јул)

Слово о изложби

Пре 150 година, 15. априла 1874. године, у Паризу је отворена прва изложба импресиониста. „Гладни независности“, Моне, Реноар, Дега, Моризо, Писаро, Сисли и Сезан одлучили су да прекрше дотадашња правила организовањем сопствене изложбе, ван званичних канала: рођен је импресионизам. У славу велике годишњице покрета који ће променити свет уметности у чувеном парижком Музеју Орсе 26. марта биће отворена репрезентативна изложба „Париз 1874: Настанак импресионизма“, која слави век и по од појаве „клана побуњеника“. Вернисаж изнова гледа на овај кључни датум, који се сматра почетком авангарде, обухватајући више од 130 дела културних аутора друге половине 19. века, пружајући поклонцима уметности могућност да поново доживе револуционарни тренутак који је изнедрио импресионизам.

Изложба илуструје смелост и креативност уметника који су одлучили да скрену са утабаних стаза. Поставка открива и како су, након ратова и друштвених преврата, ови сликари редефинисали уметност фокусирајући се на бележење пролазних тренутака и пролазних утисака свакодневног живота. Изложба су заједнички организовали париски музеји Орсе и Оранжери у сарадњи са Националном галеријом уметности у Вашингтону. „Добите да прославите са нама дух иновације и слободе који наставља да инспирише уметнике и уметничке ентузијасте широм света“, поруча је Музеја Орсе. Изложба „Париз 1874: Настанак импресионизма“ биће отворена до 14. јула а после Париза наставиће свој пут до Вашингтона, сведочећи о универзалној важности импресионизма. **Мирослав Стајић**

Цитат

„Париз 1874“ даје преглед околности које су довеле до тога да 31 уметник (од којих је само седам данас добро познато широм света) удруже снаге и заједно изложе своја дела. Период о коме је реч имао је послератну климу, након два сукоба: француско-немачког рата 1870. године, а затим и насилног грађанског рата. У овом контексту кризе, уметници су почели да преиспитују своју уметност и истражују нове правце. Мали „клан побуњеника“ сликао је призоре савременог живота и пејзаже скициране на отвореном, у бледим нијансама и са најсветлијим додирима. Као што је приметно један посматрач, „оно чему пре свега циљају је – утисак“...